

DZIENNIK URZĘDOWY

MINISTRA KLIMATU I ŚRODOWISKA

Warszawa, dnia 14 grudnia 2020 r.

Poz. 25

ZARZĄDZENIE

MINISTRA KLIMATU I ŚRODOWISKA ¹⁾

z dnia 10 grudnia 2020 r.

w sprawie zadań ochronnych

dla Tatrzańskiego Parku Narodowego na rok 2021

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 oraz art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55, 471 i 1378) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się zadania ochronne dla Tatrzańskiego Parku Narodowego na rok 2021.

§ 2. Zadania ochronne, o których mowa w § 1, obejmują:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, stanowiące załącznik nr 1 do zarządzenia;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań, stanowiący załącznik nr 2 do zarządzenia;
- 3) opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów, stanowiący załącznik nr 3 do zarządzenia;
- 4) wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową, stanowiące załącznik nr 4 do zarządzenia;
- 5) ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych, z podaniem maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach, stanowiące załącznik nr 5 do zarządzenia.

---

¹⁾ Minister Klimatu i Środowiska kieruje działem administracji rządowej – środowisko, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. U. poz. 1720 i 2004).

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2021 r.

**MINISTER KLIMATU
I ŚRODOWISKA**

Michał Kurtyka

**Załączniki do zarządzenia
Ministra Klimatu i Środowiska
z dnia 10 grudnia 2020 r. (Poz. 25)**

Załącznik nr 1

**IDENTYFIKACJA I OCENA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ
WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ SPOSOBY ELIMINACJI LUB
OGRA NICZANIA TYCH ZAGROŻEŃ I ICH SKUTKÓW**

I. Zagrożenia wewnętrzne istniejące

Lp.	Identyfikacja i ocena ¹⁾ zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Liczba osób korzystających z obszaru TPN ²⁾ przekraczająca jego chłonność turystyczną, co wpływa bezpośrednio lub pośrednio na przyrodę, powodując różnorodne zakłócenia w jej funkcjonowaniu	Utrzymanie oraz korygowanie w miarę potrzeb ograniczeń przestrzennych i czasowych oraz wprowadzanie okresowych i stałych limitów w dostępie do miejsc poddanych największej presji, w tym limitowanie liczby imprez o charakterze sportowym (nie więcej niż 10 imprez w ciągu roku organizowanych na szlakach turystycznych i narciarskich) i liczby ich uczestników (nie więcej niż 350 uczestników lub zawodników na jednej imprezie lub zawodach). Wychodzenie z inicjatywami skierowanymi do samorządów gmin, mającymi na celu zatrzymywanie części turystów poza granicami TPN
2	Zmiany w zachowaniu się zwierząt na skutek antropopresji, polegające na utracie lęku przed człowiekiem, w wyniku wykorzystywania pokarmu dostarczanego przez ludzi lub fragmentacji siedlisk, zagrażające w szczególności gatunkom: 1) niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>); 2) płochacz halny (<i>Prunella collaris</i>); 3) orzechówka (<i>Nucifraga caryocatactes</i>); 4) ryś (<i>Lynx lynx</i>)	1. Działania na rzecz gospodarki odpadami uniemożliwiające zwierzętom dostęp do nich. 2. Przeciwdziałanie sytuacjom konfliktowym pomiędzy zwierzętami a człowiekiem, w tym przez prowadzenie działań o charakterze informacyjno-edukacyjnym. 3. Odłów, zakładanie obroży telemetrycznych i warunkowanie negatywne problemowych zwierząt, w szczególności niedźwiedzi brunatnych (<i>Ursus arctos</i>). 4. Korekta przebiegu szlaków turystycznych i dróg wewnętrznych oraz czasowe zamykanie szlaków turystycznych. 5. Edukacja społeczeństwa na rzecz zmniejszania negatywnego oddziaływania na przyrodę
3	Przebywanie osób nieuprawnionych poza miejscami udostępnionymi zagrażające w szczególności gatunkom zwierząt: 1) orzeł przedni (<i>Aquila chrysaetos</i>); 2) sokół wędrowny (<i>Falco peregrinus</i>); 3) głuszec (<i>Tetrao urogallus</i>); 4) puchacz (<i>Bubo bubo</i>); 5) podróżniczek (<i>Luscinia svecica</i>); 6) pomurnik (<i>Tichodroma muraria</i>); 7) cietrzew (<i>Tetrao tetrix</i>); 8) wilk (<i>Canis lupus</i>); 9) niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>), 10) ryś (<i>Lynx lynx</i>);	1. Nadzór służb TPN nad przestrzeganiem zasad udostępnienia TPN, kontrole miejsc nieudostępnionych. 2. Podniesienie poziomu wiedzy użytkowników - edukacja przez umieszczanie tablic informacyjnych i piktogramów przy wejściach do TPN oraz przy szlakach. Prowadzenie punktów informacji turystycznej - przebudowa punktów sprzedaży biletów wstępu do TPN, w celu zwiększenia ich funkcji informacyjnej i edukacyjnej. 3. Odnawianie oznakowania miejsc udostępnionych oraz utrzymanie systemu kierunkowskazów w celu zapobiegania przypadkowym wejściom w miejsca nieudostępnione. 4. Utrzymanie szlaków turystycznych we właściwym stanie zapewniającym bezpieczne wędrowanie, w szczególności remonty, usuwanie zagrażających skał, wykonywanie

	11) świstak tatrzański (<i>Marmota marmota latirostris</i>); 12) kozica tatrzańska (<i>Rupicapra rupicapra</i>)	zabezpieczeń przed spadającymi skałami, utrzymanie stałych punktów asekuracyjnych na terenach udostępnionych do wspinaczki i taternictwa jaskiniowego
4	Zanikanie gatunków zwierząt, roślin i ich ostoi w szczególności: 1) głuszca (<i>Tetrao urogallus</i>); 2) podróżniczka (<i>Luscinia svecica</i>); 3) pomurnika (<i>Tichodroma muraria</i>); 4) cietrzewia (<i>Tetrao tetrix</i>)	1. Ograniczanie niepokojenia zwierząt przez udostępnianie terenu dostosowane do wymagań ochrony gatunków. 2. Dostosowanie czasu i zakresu wykonywania zabiegów ochrony czynnej do potrzeb gatunków. 3. Monitoring liczebności dziko występujących gatunków roślin i zwierząt rzadkich lub zagrożonych. 4. Restytucja siedlisk i reintrodukcja wymarłych gatunków
5	Obszar TPN niewystarczający dla ochrony dużych drapieżników wymagających większego arealu osobniczego i właściwych warunków do bytowania populacji gatunków, w szczególności dużych drapieżników	Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu zapewnienie właściwych warunków środowiskowych dla rozrodu i bytowania populacji gatunków na obszarze istniejących korytarzy ekologicznych na poziomie lokalnym i ponadlokalnym
6	Antropogeniczne zniekształcenie składu gatunkowego, struktury przestrzennej i wiekowej drzewostanów oraz zasobów rozkładającego się drewna w stosunku do właściwego stanu siedlisk w wyniku niewłaściwej gospodarki leśnej, dotyczące w szczególności siedlisk: 1) kwaśne buczyny górskie (<i>Luzulo luzuloidis-Fagetum</i>) i jedliny dolnoregłowe (<i>Galio-Abietetum</i>) 2) żyzne buczyny górskie (<i>Dentario glandulosae-Fagetum</i>); 3) zachodniokarpacka jaworzyna ziołoroślowa (<i>Aceri-Fagetum</i>); 4) jaworzyna z jęczyznikiem zwyczajnym (<i>Phyllitido-Aceretum</i>) oraz jaworzyna karpacka (<i>Sorbo aucupariae-Aceretum pseudoplatani</i>); 5) acydofilne bory górnoregłowe (<i>Plagiothecio-Piceetum</i>), nawapienna świerczyna górnoregłowa (<i>Polysticho-Piceetum</i>) i dolnoregłowy bór mieszany (<i>Abieti-Piceetum</i>)	1. Umożliwienie, przez ograniczenie lub eliminację wpływów antropogenicznych, przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych, odtwarzających zasoby martwego drewna i inne, ważne dla różnorodności biologicznej cechy strukturalne lasów TPN, prowadzących na niektórych powierzchniach do unaturalnienia składu gatunkowego tych lasów. 2. Regulacja struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów. 3. Zbiór i zakup nasion drzew i krzewów. 4. Produkcja w szkółce leśnej sadzonek drzew i krzewów. 5. Porządkowanie powierzchni i przygotowanie gleby do odnowienia naturalnego i sztucznego oraz odnowienie lasu w drodze samosiewu, siewu lub sadzenia, dolesianie luk i przerzedzeń, zalesienia, dosadzanie drzew w uprawach leśnych (poprawki i uzupełnienia), pielęgnacja upraw i odnowień naturalnych. 6. Kształtowanie odpowiedniej struktury zbiorowiska leśnego. 7. Wykonywanie cięć pielęgnacyjno-hodowlanych i ochronnych. 8. Przebudowa drzewostanów. 9. Pozostawianie części drzew martwych i zamierających. 10. Monitoring stanu ekosystemów leśnych oraz skuteczności stosowanych działań ochronnych. 11. Monitoring występowania owadów o znaczeniu gospodarczym, w tym zwłaszcza kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>)
7	Przyspieszona antropogenicznie erozja gleb i niszczenie siedlisk w otoczeniu szlaków turystycznych i dróg wewnętrznych, dotyczące w szczególności siedlisk: 1) wysokogórskie murawy acidofilne (<i>Juncion trifidi</i>) i bezwapienne wyleżyska śnieżne (<i>Salicion herbaceae</i>); 2) nawapienne murawy wysokogórskie (<i>Seslerion tatrae</i>) i wyleżyska śnieżne (<i>Arabidion coeruleae</i>);	1. Remont szlaków turystycznych i dróg wewnętrznych. 2. Stosowanie ogrodzeń w miejscach szczególnie podatnych na erozję lub zakrzewień i zadarnień gatunkami charakterystycznymi dla danego obszaru. 3. Okresowe lub stałe zamykanie szlaków turystycznych lub części obszaru TPN dla turystów i odwiedzających. 4. Zabudowa przeciwoerozyjna rynien erozyjnych pochodzenia antropogenicznego. 5. Utrzymanie drożności szlaków turystycznych przez wycinanie zasłaniających światło szlaków gałęzi drzew i krzewów.

	<p>3) ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne;</p> <p>4) górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>);</p> <p>5) torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe);</p> <p>6) źródłiska wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i>;</p> <p>7) górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk;</p> <p>8) górskie bory świerkowe</p>	<p>6. Utrzymanie infrastruktury turystycznej, w szczególności łąw, ławostołów, sztucznych ułatwień technicznych na szlakach - łańcuchów, klamer, drabinek, stopni i chwytów.</p> <p>7. Utrzymanie szlaków turystycznych w stanie zapewniającym bezpieczeństwo użytkowników - usuwanie zagrażających skał i drzew, zimowe tyczenie szlaków turystycznych i narciarskich</p>
8	<p>Pogarszanie się stanu obiektów dziedzictwa kulturowego</p>	<p>1. Działania na rzecz remontu obiektów zabytkowych.</p> <p>2. Działania edukacyjne zmierzające do podtrzymania i kształtowania świadomości społeczności lokalnych, poczucia tożsamości i odpowiedzialności za dobra kultury materialnej i niematerialnej.</p> <p>3. Działania na rzecz zachowania tradycyjnego nazewnictwa obiektów kultury materialnej</p>
9	<p>Zanieczyszczanie wód i gleby:</p> <p>1) ściekami;</p> <p>2) odpadami;</p> <p>3) substancjami chemicznymi</p>	<p>1. Działania na rzecz utrzymania, budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków i kolektorów ściekowych dla obiektów położonych w TPN i jego sąsiedztwie.</p> <p>2. Utrzymanie i modernizacja ogólnodostępnych toalet przy szlakach turystycznych.</p> <p>3. Analiza i ocena miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu pod kątem planowanych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarowania odpadami.</p> <p>4. Usuwanie nielegalnych składowisk odpadów na obszarze TPN oraz zbieranie odpadów szczególnie przy szlakach turystycznych, segregacja odpadów. Zapobieganie powstawania odpadów i zaśmiecania terenu TPN.</p> <p>5. Monitoring właściwości fizykochemicznych wód powierzchniowych i gruntowych.</p> <p>6. Monitorowanie przez służby TPN ilości i jakości wytwarzanych ścieków na terenie TPN w zakresie zgodności z postanowieniami pozwoleń wodnoprawnych; w tym celu pozyskiwanie danych na temat ilości i jakości ścieków powstających na terenie TPN oraz dążenie do zapobiegania potencjalnym awariom i zanieczyszczeniom ściekami.</p> <p>7. Monitorowanie przez służby TPN funkcjonowania urządzeń technicznych oraz stosowania substancji chemicznych na terenie TPN pod kątem zgodności z przepisami ochrony środowiska. Podejmowanie działań zmierzających do zapobiegania awariom i zanieczyszczeniom substancjami chemicznymi komponentów środowiska przyrodniczego</p>
10	<p>Nieuprawnione korzystanie z zasobów TPN:</p> <p>1) kłusownictwo i zbieractwo;</p> <p>2) nielegalny zbiór chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz tworów przyrody nieożywionej (minerałów, skamienielin);</p>	<p>1. Współpraca z Policją i Strażą Graniczną w zakresie prewencji i ścigania sprawców.</p> <p>2. Patrolowanie i monitoring wizyjny zagrożonych obszarów i obiektów TPN.</p> <p>3. Usuwanie narzędzi i urządzeń przeznaczonych do kłusownictwa.</p> <p>4. Kontrola osób odławiających zwierzęta oraz zbierających okazy przyrody nieożywionej, rośliny lub grzyby.</p>

	<p>3) kradzieże drewna i osadów rzecznych;</p> <p>4) ruch pojazdów mechanicznych;</p> <p>5) loty statków powietrznych, w tym bezzałogowych, na niskim pułapie</p>	<p>5. Szkolenie pracowników TPN oraz funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej w zakresie umiejętności rozpoznawania gatunków roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną.</p> <p>6. Utrzymywanie niezbędnej infrastruktury - szlabany, znaki i tablice informacyjne</p>
11	<p>Utrudnienia w ochronie i zarządzaniu obszarami leśnymi i nieleśnymi oraz infrastrukturą turystyczną z uwagi na znajdujące się w granicach TPN grunty niestanowiące własności Skarbu Państwa</p>	<p>1. Wykup lub wymiana znajdujących się w granicach TPN gruntów niebędących w wieczystym użytkowaniu TPN lub niebędących jego własnością.</p> <p>2. Przejęcie gruntów Skarbu Państwa niebędących w zarządzie TPN.</p> <p>3. Przecinanie gałęzi drzew i krzewów wzdłuż linii granicznych, utrzymywanie znaków granicznych</p>
12	<p>Hałas generowany wewnątrz TPN</p>	<p>1. Monitoring źródeł hałasu.</p> <p>2. Eliminowanie źródeł hałasu oraz stosowanie urządzeń i środków technicznych zapobiegających nadmiernej emisji hałasu</p>
13	<p>Zanieczyszczenia powietrza</p>	<p>1. Działania na rzecz zmiany systemów grzewczych w budynkach położonych na obszarze TPN i wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>2. Działania na rzecz kompleksowej termomodernizacji budynków.</p> <p>3. Edukacja ekologiczna.</p> <p>4. Badania zanieczyszczeń powietrza, w tym zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego.</p> <p>5. Wprowadzanie środków transportu i urządzeń mechanicznych wykorzystywanych na terenie TPN bazujących na napędach niskoemisyjnych i bezemisyjnych.</p> <p>6. Monitorowanie przez służby TPN spalania paliw na terenie TPN pod kątem zgodności z odrębnymi przepisami ochrony środowiska.</p> <p>7. Dążenie do ograniczania stosowania złej jakości i niedozwolonych paliw lub niewłaściwego sposobu ich spalania na terenie TPN.</p> <p>8. Dążenie do likwidacji źródeł zanieczyszczeń powietrza poprzez wspieranie inicjatyw proekologicznych oraz opiniowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego</p>
14	<p>Zmiany sposobu użytkowania terenów prywatnych znajdujących się w granicach TPN powodujące niszczenie siedlisk</p>	<p>Wykup lub wymiana znajdujących się w granicach TPN gruntów niebędących w wieczystym użytkowaniu TPN lub niebędących jego własnością</p>
15	<p>Nasilone zamieranie drzewostanów świerkowych w wyniku rozwoju populacji kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>)</p>	<p>1. Kontrola stanu populacji kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) na podstawie obserwacji zasiedlenia na wybranych drzewach i odłowów do pułapek feromonowych.</p> <p>2. W przypadku zagrożenia dopuszcza się podjęcie działań ochronnych ograniczających stan liczebny kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), takich jak wycinanie i korowanie drzew zasiedlonych</p>
16	<p>Występowanie gatunków obcych we florze TPN sprzyjających synantropizacji siedlisk</p>	<p>1. Monitoring występowania gatunków obcych.</p> <p>2. Eliminacja, z użyciem metod mechanicznych, gatunków obcych.</p> <p>3. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków obcych.</p> <p>4. Ograniczanie form antropopresji sprzyjających pojawianiu się gatunków obcych</p>

17	Uszkodzenia odnowień jodłowych, jaworowych i bukowych powodowane przez zwierzęta	1. Zabezpieczanie upraw leśnych i odnowień przez stosowanie w szczególności: 1) repelentów; 2) zabezpieczeń mechanicznych
18	Zanieczyszczenie świetlne	1. Edukacja społeczeństwa na rzecz ochrony tzw. stref ciemnego nieba. 2. Działania na rzecz eliminowania zbędnych źródeł światła i zapobiegania stosowania iluminacji świetlnych wewnątrz TPN
19	Niszczenie koryt potoków przez pojazdy mechaniczne i transport drewna oraz nasilenie mącenia wód spowodowane wpływem powierzchniowym materiału mineralnego nanoszonego ze szlaków turystycznych i dróg zrywkowych	1. Maksymalne odsunięcie dróg wewnętrznych, szlaków zrywkowych i szlaków turystycznych od potoków. 2. Utrzymanie w dobrym stanie dróg wewnętrznych, szlaków zrywkowych i szlaków turystycznych. 3. Budowa i utrzymanie mostków na przecięciu dróg wewnętrznych, szlaków zrywkowych i szlaków turystycznych z potokami. 4. Ograniczenie do minimum pozyskiwania drewna z ekosystemów leśnych
20	Nadmierny pobór wód z potoków, jezior i źródeł	1. Monitorowanie wielkości poboru wód z terenu TPN w zakresie zgodności z postanowieniami pozwoleń wodnoprawnych. Pozyskiwanie danych na temat wielkości poboru wód z ujęć na terenie TPN. 2. Zapewnienie przepływu nienaruszalnego w korytach potoków. 3. Zmniejszenie poboru wód na terenie TPN po zapewnieniu dotychczasowym legalnym użytkownikom alternatywnych źródeł zaopatrzenia w wodę. 4. Monitoring stanu ekologicznego wód. 5. Zapobieganie marnotrawstwu wody i zaburzaniu naturalnego obiegu wody poprzez edukację użytkowników wód oraz stosowanie środków technicznych poprawiających racjonalne korzystanie z wód na terenie TPN
21	Procesy sukcesji naturalnej prowadzące do zarastania i zmniejszania powierzchni półnaturalnych siedlisk ekosystemów nieleśnych	Usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów oraz wypasanie zwierząt gospodarskich lub koszenie roślinności zielnej na terenach polan i łąk charakteryzujących się wysoką różnorodnością biologiczną
22	Wzrastające ocienienie stanowisk gatunków roślin światłolubnych i ciepłolubnych, ustępowanie gatunków roślin światłolubnych i ciepłolubnych (regresja stanowisk)	Utrzymanie lub kształtowanie właściwych warunków siedliskowych w dostosowaniu do wymagań biologicznych gatunku będącego przedmiotem ochrony przez: 1) utrzymywanie najcenniejszych otwartych powierzchni nieleśnych przez wypas owiec i krów, cykliczne koszenie, usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów; 2) odtwarzanie stanowisk gatunków; 3) kształtowanie właściwych warunków siedliskowych sprzyjających utrzymaniu populacji gatunków będących przedmiotem ochrony; 4) przechowywanie nasion w bankach nasion; 5) hodowlę gatunków roślin w warunkach <i>ex situ</i> ; 6) monitoring gatunków
23	Śmiertelność płazów na drogach publicznych	Ograniczenie śmiertelności płazów migrujących przez drogi poprzez ustawianie lokalnych barier i przenoszenie gromadzących się przy nich osobników
24	Drapieżnicza presja zdziczałych psów i kotów na gatunki zwierząt bytujące na obszarze TPN	1. Monitoring wpływu zdziczałych psów oraz kotów na populacje zwierząt. 2. Eliminacja zdziczałych psów i kotów zagrażających zwierzętom bytującym na obszarze TPN

25	Zabudowa hydrotechniczna potoków	Działania na rzecz renaturyzacji potoków przez likwidację zbędnej zabudowy hydrotechnicznej. Działania na rzecz dostosowania obiektów hydrotechnicznych do wymogów ochrony przyrody, głównie w celu umożliwienia swobodnej migracji fauny związanej z ekosystemami wodnymi
26	Występowanie inwazyjnych gatunków obcych zwierząt	Zwalczanie gatunków inwazyjnych, w szczególności: 1) pstrąga źródlanego (<i>Salvelinus fontinalis</i>); 2) jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>)
27	Niedostateczny zakres wiedzy dotyczący ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz procesów ekologicznych	1. Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych. 2. Monitoring środowiska przyrodniczego, gatunków roślin, zwierząt i grzybów. 3. Badania naukowe środowiska przyrodniczego oraz relacji między człowiekiem a przyrodą

II. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne

Lp.	Identyfikacja i ocena ¹⁾ zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Dalszy wzrost presji antropogenicznej związanej z udostępnieniem obszaru TPN	1. Monitoring liczby osób korzystających z zasobów i obszaru TPN. 2. Monitoring wpływu presji antropogenicznej na przedmioty ochrony. 3. Utrzymanie ograniczeń w udostępnianiu obszaru TPN. 4. Możliwość limitowania liczby osób mogących korzystać z poszczególnych miejsc w TPN
2	Pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury materialnej i niematerialnej	1. Ocena stanu zachowania obiektów i stanowisk. 2. Zachowanie i przywracanie tradycyjnych nazw miejsc i obiektów
3	Zanikanie gatunków zwierząt, roślin i ich ostoi	1. Ograniczanie niepokojenia zwierząt przez udostępnianie miejsc dostosowane do wymagań ochrony gatunków. 2. Dostosowanie pory i zakresu wykonywania zabiegów ochrony czynnej do potrzeb gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (gatunków o znaczeniu priorytetowym). 3. Monitoring liczebności dziko występujących gatunków roślin i zwierząt rzadkich lub zagrożonych
4	Występowanie pożarów	1. Monitoring zagrożenia pożarowego. 2. Utrzymywanie dyżurów i patroli przeciwpożarowych w okresach zagrożenia pożarowego. 3. Utrzymanie sprzętu i infrastruktury do ochrony przeciwpożarowej

III. Zagrożenia zewnętrzne istniejące

Lp.	Identyfikacja i ocena ¹⁾ zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Brak strefy ochronnej zwierząt łownych i szczytkowa forma otuliny TPN	Działania na rzecz powiększenia otuliny TPN i utworzenia w niej strefy ochronnej zwierząt łownych, w szczególności prowadzenie edukacji na temat korzyści płynących z istnienia otuliny TPN i strefy ochronnej zwierząt łownych wśród lokalnej społeczności, w tym zwłaszcza przedstawicieli samorządu terytorialnego
2	Urbanizacja obszarów sąsiadujących z TPN	1. Postulowanie wprowadzania odpowiednich regulacji do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz planu zagospodarowania województwa małopolskiego odnośnie potrzeby wyłączenia części polan z zabudowy

		<p>mieszkańcowej i zagrodowej, która stanowi zagrożenie dla walorów przyrodniczych oraz przedmiotów ochrony.</p> <p>2. Współpraca z samorządami w zakresie odtworzenia i utrzymania punktów i miejsc widokowych poza obszarem TPN, w szczególności udzielenie wsparcia merytorycznego.</p> <p>3. Edukacja społeczności lokalnych na rzecz konieczności zachowania tradycyjnych elementów architektonicznych wraz z dotychczasowym przestrzennym usytuowaniem zabudowy jako cech charakterystycznych krajobrazu kulturowego.</p> <p>4. Propagowanie tradycyjnych form upraw rolnych i ekstensywnego użytkowania łąk.</p> <p>5. Wykup lub wymiana gruntów.</p> <p>6. Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów otaczających TPN</p>
3	Emisja zanieczyszczeń generowanych przez transport oparty na pojazdach spalinowych w Zakopanem oraz gminach: Poronin, Bukowina Tatrzańska i Kościelisko	<p>1. Współpraca z samorządami w zakresie promocji transportu zbiorowego konnego i zbiorowego opartego na paliwach alternatywnych, w szczególności poprzez udzielenie wsparcia merytorycznego.</p> <p>2. Modernizacja istniejących oraz budowa nowych tras rowerowych</p>
4	Zawężenie korytarzy ekologicznych łączących Tatry z sąsiednimi obszarami chronionymi i kompleksami leśnymi	<p>1. Inicjowanie i wspieranie wyznaczania w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planach zagospodarowania województwa małopolskiego korytarzy ekologicznych pomiędzy obszarem TPN a większymi kompleksami leśnymi.</p> <p>2. Zapobieganie tworzeniu barier migracyjnych poza obszarem TPN - drogi publiczne, zabudowa hydrotechniczna cieków wodnych, zbyt mała ilość starych i martwych drzew oraz dążenie do ograniczania ich negatywnego wpływu na rozwój populacji gatunków</p>
5	Dokarmianie (świadome i przypadkowe) dzikich ssaków na terenach zamieszkiwanych przez ludzi w bezpośrednim sąsiedztwie TPN	Edukacja mieszkańców w zakresie eliminacji dokarmiania dzikich ssaków oraz właściwej utylizacji odpadów na terenach zamieszkiwanych przez ludzi w bezpośrednim sąsiedztwie TPN
6	Hałas generowany w Zakopanem oraz gminach: Poronin, Bukowina Tatrzańska i Kościelisko	<p>1. Współpraca z samorządami i organizatorami imprez w zakresie odpowiedniej ochrony obszaru TPN przed hałasem, w szczególności poprzez udzielenie wsparcia merytorycznego.</p> <p>2. Edukacja ekologiczna mieszkańców obszarów sąsiadujących z TPN</p>
7	Zanieczyszczenia powietrza	<p>1. Dążenie do likwidacji okolicznych źródeł zanieczyszczeń powietrza poprzez wspieranie inicjatyw proekologicznych oraz opiniowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.</p> <p>2. Edukacja ekologiczna mieszkańców obszarów sąsiadujących z TPN.</p> <p>3. Propagowanie alternatywnych źródeł energii wśród ludności miejscowej</p>
8	Rozprzestrzenianie się gatunków obcych we florze TPN sprzyjających synantropizacji siedlisk	1. Wypracowanie i wdrożenie wspólnie z samorządami i innymi instytucjami z obszaru Podhala wspólnej strategii postępowania z gatunkami inwazyjnymi.

	2. Likwidacja pojedynczych egzemplarzy i stanowisk gatunków obcych na etapie poprzedzającym ich pojawianie się na obszarze TPN
--	--

IV. Zagrożenia zewnętrzne potencjalne

Lp.	Identyfikacja i ocena ¹⁾ zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1	Nadmierny - powyżej chłonności turystycznej – wzrost liczby osób korzystających z obszaru TPN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring liczby osób korzystających z obszaru TPN. 2. Wprowadzanie okresowych i stałych ograniczeń oraz limitów w dostępie do miejsc poddanych największej presji. 3. Propagowanie i merytoryczne wspieranie tworzenia atrakcji turystycznych i obiektów edukacyjnych poza obszarem TPN w porozumieniu z zarządcami terenu w celu zminimalizowania i rozłożenia w czasie obciążeń wynikających z nadmiernej presji turystycznej
2	Dalsze zawężanie korytarzy ekologicznych łączących Tatry z sąsiednimi obszarami chronionymi i kompleksami leśnymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inicjowanie i wspieranie wyznaczania w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planach zagospodarowania województwa małopolskiego korytarzy ekologicznych pomiędzy obszarem TPN a większymi kompleksami leśnymi. 2. Zapobieganie tworzeniu barier migracyjnych poza obszarem TPN (drogi udostępnione do ruchu publicznego, zabudowa hydrotechniczna cieków wodnych, zbyt mała ilość starych i martwych drzew) oraz dążenie do ograniczania ich negatywnego wpływu na rozwój populacji gatunków
3	Wzrost zanieczyszczenia powietrza	<ol style="list-style-type: none"> 1. Propagowanie w regionie niskoemisyjnych źródeł ciepła oraz wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych. 2. Propagowanie ograniczania ruchu pojazdów spalinowych na terenie TPN
4	Choroby o charakterze epizootii	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring stanu zdrowotnego populacji zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem dzika (<i>Sus scrofa</i>). 2. Opracowanie i wdrożenie procedur postępowania w przypadku stwierdzenia epizootii lub zaobserwowania niepokojących objawów chorobowych

¹⁾ Ocena zagrożeń wyraża się w uszeregowaniu zagrożeń od najistotniejszego.

²⁾ TPN – Tatrzański Park Narodowy.

OPIS SPOSOBÓW OCHRONY CZYNNEJ EKOSYSTEMÓW, Z PODANIEM RODZAJU, ROZMIARU I LOKALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ

I. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony ścisłej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i dynamiki ekosystemów na stałych powierzchniach	Około 350 powierzchni	Obszar TPN ²⁾ objęty ochroną ścisłą
2	Oczyszczanie ekosystemów leśnych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą
3	Likwidacja ogrodzeń młodników	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą

B. W nieleśnych ekosystemach lądowych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i dynamiki ekosystemów na stałych powierzchniach	Około 250 powierzchni	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą
2	Oczyszczanie lądowych ekosystemów nieleśnych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą

C. W ekosystemach wodnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i jakości wód powierzchniowych i gruntowych	Do 20 posterunków pomiarowych	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą
2	Oczyszczanie ekosystemów wodnych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą

D. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Utrzymanie szafasów pasterskich i innych zabytkowych obiektów budowlanych	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą
2	Utrzymanie obiektów historycznych, w tym remontowanie tablic, krzyży, kapliczek i innych obiektów o charakterze historycznym	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą

E. Działania dotyczące infrastruktury

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
-----	-------------------------	---------	---------------------------

1	<p>Działania na drogach publicznych w porozumieniu z zarządcami dróg oraz utrzymanie dróg wewnętrznych TPN, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) konserwacja, remonty przebudowa i budowa nawierzchni dróg, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi, rowów przydrożnych, przepustów drogowych, mostów, murów oporowych i tym podobnej infrastruktury związanej z udostępnieniem TPN; 2) malowanie i uzupełnianie oznakowania szlaków turystycznych, wymiana i uzupełnianie brakujących lub zniszczonych kierunkowskazów, piktogramów, tablic informacyjnych; 3) podcinanie gałęzi drzew i krzewów oraz usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów z dróg, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi, w celu zapewnienia ich drożności; 4) usuwanie zagrażających bezpieczeństwu turystów drzew: połamanych, wyrwanych, martwych oraz zawieszonych przy drogach, szlakach oraz trasach turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi; 5) udrażnianie koryt rzek i potoków oraz zabezpieczenie ich brzegów w sąsiedztwie dróg, mostów i innych obiektów budowlanych 	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą
2	<p>Utrzymanie infrastruktury edukacyjnej, turystycznej rekreacyjnej i sportowej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa płotów, poręczy, barier, pomostów, sztucznych ułatwień technicznych na szlakach - łańcuchów, klamer, drabinek, stopni i chwytów, fładrowanie obrzeży miejsc udostępnionych turystycznie; 2) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa ławostolów i ław przy szlakach turystycznych i punktach rekreacyjnych; 3) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa infrastruktury związanej z udostępnianiem TPN dla edukacji, rekreacji, turystyki i sportu; 4) podcinanie gałęzi i usuwanie drzew zagrażających infrastrukturze, o której mowa w pkt 1-3 	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą
3	Ograniczanie erozji poboczy szlaków turystycznych - wykonanie zabudowy zabezpieczającej pobocza szlaków przed erozją	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą
4	Ustawianie kabin sanitarnych oraz utrzymanie ich we właściwym stanie	32 kabiny	Obszar TPN objęty ochroną ścisłą

II. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony czynnej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i dynamiki ekosystemów na stałych powierzchniach	Około 130 powierzchni	Obszar TPN objęty ochroną czynną
2	Oczyszczanie ekosystemów leśnych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną
3	Hodowla materiału odnowieniowego. Produkcja sadzonek w szkółkach leśnych	1,1 ha	Oddziały – 25c, 199g, 229j
4	Wprowadzenie docelowych gatunków drzew w drzewostanach zniekształconych. Przygotowanie powierzchni i sadzenie lub siew jodły (<i>Abies alba</i>) i buka (<i>Fagus sylvatica</i>) w zależności od siedliska	Około 20 ha	Obszar TPN objęty ochroną czynną
5	Zabezpieczenie upraw leśnych i odnowień (głównie jodły (<i>Abies alba</i>)) przez stosowanie: 1) repelentów; 2) zabezpieczeń mechanicznych	Około 118 ha	Obszar TPN objęty ochroną czynną
6	Usuwanie roślin ograniczających wzrost i rozwój sadzonek w odnowieniach	Około 118 ha	Obszar TPN objęty ochroną czynną
7	Utrzymanie stanu sanitarnego drzewostanów: 1) usuwanie z drzewostanów świerków zaatakowanych przez owady, zagrażających ich trwałości lub przebudowie, w tym wiatrołomów i wiatrowałów; 2) pozostawianie na wybranych powierzchniach w drzewostanach pojedynczych drzew lub zgrupowań obumarłych lub wywróconych drzew, z równoczesnym prowadzeniem kontroli stanu populacji korników	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną
8	Likwidacja ogrodzeń młodników - demontaż ogrodzeń wraz z wywiezieniem siatek i części słupów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną
9	Umożliwienie przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych. Nieingerowanie w wybrane obszary leśne, gdzie przebieg naturalnych procesów służy osiągnięciu celu ochrony, jakim jest renaturalizacja ekosystemów leśnych	20,6 ha	Oddział 173b
10	Zbiór szyszek jodły i nasion buka w celu hodowli sadzonek o miejscowym genotypie do późniejszych odnowień	1) ok. 340 kg szyszek jodły, 2) ok. 50 kg nasion buka	Oddział 117a Oddziały 214b, 214c

B. W nieleśnych ekosystemach lądowych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i dynamiki ekosystemów na stałych powierzchniach	Około 10 powierzchni	Obszar TPN objęty ochroną czynną
2	Oczyszczanie nieleśnych ekosystemów lądowych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną

3	<p>1. Koszenie polan z pozyskaniem biomasy w terminie dostosowanym do fenologii, w celu umożliwienia wysiewu nasion maksymalnej ilości gatunków, przy uwzględnieniu biologii ptaków bytujących na łąkach, możliwie blisko gruntu, bez niwelacji mikrorzeźby terenu.</p> <p>2. Usuwanie biomasy poza teren TPN, a w miejscach o utrudnionym dojeździe składowanie biomasy na obrzeżach polan</p>	Około 54 ha	<p>Oddziały – 4a, 4b, 4c, 4d, 4f, 4h, 4i, 8e, 12b, 14b, 15e, 16f, 24b, 24d, 24e, 25e, 26b, 26e, 26g, 29b, 32d, 32f, 32i, 37c, 42b, 79g, 91b, 91c, 92b, 92c, 98d, 119b, 121b, 121c, 122b, 123b, 130b, 133b, 134b, 145b, 148c, 155b, 158e, 158h, 159c, 160b, 160c, 160d, 162a, 163a, 170c, 172b, 172c, 175a, 178c, 179b, 180b, 181c, 188c, 189b, 196c, 198c, 200d, 211b, 214b, 214c, 216b, 224b, 224c, 226c, 227b, 228f, 228g, 228h, 229i, 230b, 230e, 234c, 237b, 238c, 238d, 240b, 242b, 243b, 248b, 248c, 249b, 250b, 251b, 254b, 256b, 258b, 259b, 259c, 260a, 263b, 264b, 274b, 274c, 275b, 280b, 282b, 290d, 290f, 291b, 291d, 292a, 293c, 294a, 294b, 294l 295c, 296b, 302a, 302b, 304a, 312g, 312f</p>
4	<p>Koszenie polan z rozdrobnieniem pokosu i pozostawieniem biomasy w terminie dostosowanym do fenologii, w celu umożliwienia wysiewu nasion maksymalnej ilości gatunków, przy uwzględnieniu biologii ptaków bytujących na łąkach, możliwie blisko gruntu, bez niwelacji mikrorzeźby terenu</p>	Około 36 ha	<p>Oddziały – 4a, 4b, 4c, 4d, 4f, 4h, 4i, 8e, 24b, 25e, 26b, 26e, 26g, 27e, 33b, 36b, 37c, 42b, 79g, 89b, 91c, 92c, 118c, 130b, 133b, 134b, 145b, 158e, 158h, 161d, 170c, 175a, 178c, 179b, 188c, 189b, 192e, 192i, 193g, 194c, 195d, 196a, 196c, 198c, 228c, 228f, 228g, 228h, 229k, 234a, 234c, 234e, 235d, 236c, 237b, 238c, 238d, 240b, 242b, 243b, 251b, 254b, 256b, 258b, 259b, 259c, 260a, 263b, 264b, 272c, 273c, 280b, 282b, 290d, 290f, 291b, 291c, 291d, 292a, 293c, 294a, 294b, 294d, 294i, 294j, 294l, 294n, 295c, 296b, 303b, 303c, 304a, 304c, 304e, 312c, 312f, 312g</p>

5	<p>1. Usuwanie drzew i krzewów, w tym wyróconych lub złamanych, w celu utrzymania polan.</p> <p>2. Pozostawienie niewielkich biogrup drzew i pojedynczych drzew na polanach</p>	Według potrzeb	<p>Oddziały – 4a, 4b, 4c, 4d, 4f, 4h, 4i, 8e, 12b, 14b, 15e, 16f, 24b, 24d, 24e, 25e, 27e, 29b, 32d, 32f, 32i, 33b, 34j, 34k, 34m, 34n, 36b, 37c, 42b, 79g, 89b, 91b, 91c, 92b, 92c, 98d, 118c, 119b, 121b, 121c, 122b, 123b, 130b, 133b, 134b, 145b, 155b, 159c, 160b, 160c, 160d, 161d, 162a, 163a, 170c, 172b, 172c, 175a, 178c, 179b, 180b, 181c, 188c, 189b, 192e, 192i, 193g, 194c, 195d, 196a, 196c, 198c, 200d, 211b, 214b, 214c, 216b, 224b, 224c, 226c, 227b, 228c, 228f, 228g, 228h, 229i, 229k, 230b, 230e, 234a, 234c, 234e, 235d, 236c, 237b, 238c, 238d, 240b, 242b, 243b, 248b, 248c, 249b, 250b, 251b, 254b, 256b, 258b, 259b, 259c, 260a, 263b, 264b, 272c, 273c, 274b, 274c, 275b, 280b, 282b, 290d, 290f, 291b, 291c, 291d, 292a, 292e, 292f, 293c, 294a, 294b, 294d, 294i, 294j, 294l, 294n, 295c, 296b, 302a, 302b, 303b, 303c, 304a, 304c, 304e, 312c, 312f, 312g</p>
6	<p>Nawożenie polan organiczne obornikiem, kompostem lub przez koszarowanie</p>	Okolo 10 ha	<p>Oddziały – 8e, 27e, 29b, 32d, 32f, 32i, 33b, 34j, 34k, 34m, 34n, 36b, 37c, 79g, 89b, 118c, 145b, 160d, 161d, 192e, 192i, 193g, 194c, 195d, 196a, 228c, 229k, 234a, 234e, 235d, 236c, 272c, 273c, 290d, 291b, 291c, 292a, 292e, 292f, 294d, 294i, 294j, 294l, 294n, 295c, 303b, 303c</p>

7	Prowadzenie wypasu owiec i krów. Obsada: 6 owiec przeliczeniowych na 1 ha (minimum 80% owiec) (maksymalne obciążenie pastwiska 100 owiec przeliczeniowych/ha). Rozpoczęcie wypasu przy odroście przekraczającym 8 cm	Około 143 ha	Oddziały – 8e, 27e, 29b, 32d, 32f, 32i, 33b, 34j, 34k, 34m, 34n, 36b, 37c, 79g, 89b, 118c, 145b, 160d, 161d, 192e, 192i, 193g, 194c, 195d, 196a, 200d, 228c, 228f, 228g, 229k, 230b, 230e, 234a, 234e, 235d, 236c, 272c, 273c, 290d, 291b, 291c, 292a, 292e, 292f, 294d, 294i, 294j, 294l, 294n, 295c, 303b, 303c
---	--	--------------	---

C. W ekosystemach wodnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i jakości wód powierzchniowych i gruntowych	Do 15 posterunków pomiarowych	Obszar TPN objęty ochroną czynną
2	Oczyszczanie ekosystemów wodnych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną

D. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Utrzymanie szafasów pasterskich i innych zabytkowych obiektów budowlanych	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną
2	Utrzymanie obiektów historycznych, w tym remontowanie tablic, krzyży, kapliczek i innych obiektów o charakterze historycznym	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną

E. Działania dotyczące infrastruktury

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	<p>Działania na drogach publicznych w porozumieniu z zarządcami dróg oraz utrzymanie dróg wewnętrznych TPN, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) konserwacja, remonty przebudowa i budowa nawierzchni dróg, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi, rowów przydrożnych, przepustów drogowych, mostów, murów oporowych i tym podobnej infrastruktury związanej z udostępnieniem TPN; 2) malowanie i uzupełnianie oznakowania szlaków turystycznych, wymiana i uzupełnianie brakujących lub zniszczonych kierunkowskazów, piktogramów, tablic informacyjnych; 3) podcinanie gałęzi drzew i krzewów oraz usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów z dróg, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi, w celu zapewnienia ich drożności; 4) usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu turystów, tj. połamanych, wyróconych, martwych oraz zawieszonych przy drogach, szlakach oraz trasach turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi; 5) udrażnianie koryt rzek i potoków oraz zabezpieczenie ich brzegów w sąsiedztwie dróg, mostów i innych obiektów budowlanych 	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną
2	<p>Utrzymanie infrastruktury edukacyjnej, turystycznej rekreacyjnej i sportowej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa płotów, poręczy, barier, pomostów, sztucznych ułatwień technicznych na szlakach - łańcuchów, klamer, drabinek, stopni i chwytów, fładrowanie obrzeży miejsc udostępnionych turystycznie; 2) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa ławostołów i ław przy szlakach turystycznych i punktach rekreacyjnych; 3) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa infrastruktury związanej z udostępnianiem TPN dla edukacji, rekreacji, turystyki i sportu; 4) podcinanie gałęzi i usuwanie drzew zagrażających infrastrukturze, o której mowa w pkt 1-3 	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną

3	Ograniczanie erozji poboczy dróg, tras i szlaków turystycznych - wykonanie zabudowy zabezpieczającej pobocza szlaków przed erozją	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną czynną
4	Ustawianie kabin sanitarnych oraz utrzymanie ich we właściwym stanie	48 kabin	Obszar TPN objęty ochroną czynną
5	Utrzymanie czytelności linii i znaków granicznych. Odnowienie i utrzymanie linii i znaków granicznych	Do 14 km	Obszar TPN objęty ochroną czynną

III. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony krajobrazowej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i dynamiki ekosystemów na stałych powierzchniach	Około 110 powierzchni	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
2	Oczyszczanie ekosystemów leśnych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
3	Działania na rzecz prowadzenia przez właścicieli gruntów gospodarki leśnej uwzględniającej konieczność dostosowania składu gatunkowego drzewostanów do siedliska	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową

B. W nieleśnych ekosystemach lądowych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i dynamiki ekosystemów na stałych powierzchniach	Około 10 powierzchni	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
2	Oczyszczanie nieleśnych ekosystemów lądowych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
3	Prowadzenie przez właścicieli gruntów gospodarki rolnej uwzględniającej konieczność ochrony siedlisk i gatunków	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową

C. W ekosystemach wodnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitoring stanu i jakości wód powierzchniowych i gruntowych	Do 10 posterunków pomiarowych	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
2	Oczyszczanie ekosystemów wodnych z odpadów - zbiór i wywożenie odpadów	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową

D. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Utrzymanie szafasów pasterskich i innych zabytkowych obiektów budowlanych	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
2	Utrzymanie obiektów historycznych, w tym remontowanie tablic, krzyży, kapliczek i innych obiektów o charakterze historycznym	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową

E. Działania dotyczące infrastruktury

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	<p>Działania na drogach publicznych w porozumieniu z zarządcami dróg oraz utrzymanie dróg wewnętrznych TPN, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) konserwacja, remonty przebudowa i budowa nawierzchni dróg, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi, rowów przydrożnych, przepustów drogowych, mostów, murów oporowych i tym podobnej infrastruktury związanej z udostępnieniem TPN; 2) malowanie i uzupełnianie oznakowania szlaków turystycznych, wymiana i uzupełnianie brakujących lub zniszczonych kierunkowskazów, piktogramów, tablic informacyjnych; 3) podcinanie gałęzi drzew i krzewów oraz usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów z dróg, szlaków oraz tras turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi, w celu zapewnienia ich drożności; 4) usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu turystów, tj. połamanych, wyrwconych, martwych oraz zawieszonych przy drogach, szlakach oraz trasach turystycznych, narciarskich, pod kolejami linowymi i wyciągami narciarskimi. 5) udrażnianie koryt rzek i potoków oraz zabezpieczenie ich brzegów w sąsiedztwie dróg, mostów i innych obiektów budowlanych 	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
2	<p>Utrzymanie infrastruktury edukacyjnej, turystycznej rekreacyjnej i sportowej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa płotów, poręczy, barierek, pomostów, sztucznych ułatwień, fladrowanie obrzeży miejsc udostępnionych turystycznie; 2) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa ławostołów i ław przy szlakach turystycznych i punktach rekreacyjnych; 3) konserwacja, remonty, przebudowa i budowa infrastruktury związanej z udostępnianiem TPN dla edukacji, rekreacji, turystyki i sportu; 4) podcinanie gałęzi i usuwanie drzew zagrażających infrastrukturze, o której mowa w pkt 1-3 	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
3	Ograniczanie erozji poboczy dróg, tras i szlaków turystycznych - wykonanie zabudowy zabezpieczającej pobocza szlaków przed erozją	Według potrzeb	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową
4	Ustawianie kabin sanitarnych oraz utrzymanie ich we właściwym stanie	20 kabin	Obszar TPN objęty ochroną krajobrazową

- 1) Podział ekosystemów na oddziały oraz obszary objęte ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową podano zgodnie z mapą podziału powierzchniowego Tatrzańskiego Parku Narodowego, sporządzoną w skali 1:10 000, według stanu na dzień 20.09.2020 r. Mapa znajduje się w siedzibie Dyrekcji Tatrzańskiego Parku Narodowego w miejscowości Zakopane.
- 2) TPN – Tatrzański Park Narodowy.

OPIS SPOSOBÓW CZYNNEJ OCHRONY GATUNKÓW ROŚLIN, ZWIERZĄT I GRZYBÓW

I. Sposoby czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów na obszarach ochrony ścisłej

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Rodzime gatunki roślin i zwierząt, w szczególności: 1) tojad morawski (<i>Aconitum firmum</i> subsp. <i>moravicum</i>); 2) sasanka słowacka (<i>Anemone slavica</i>); 3) obuwik pospolity (<i>Cypripedium calceolus</i>); 4) dzwonek piłkowany (<i>Campanula serrata</i>); 5) warzucha tatrzańska (<i>Cochlearia tatrae</i>); 6) bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>); 7) orzeł przedni (<i>Aquila chrysaetos</i>); 8) sokół wędrowny (<i>Falco peregrinus</i>); 9) dzięcioł białogrzbisty (<i>Dendrocopos leucotos</i>); 10) dzięcioł trójpalczasty (<i>Picoides tridactylus</i>); 11) puchacz (<i>Bubo bubo</i>); 12) siwerniak (<i>Anthus spinoletta</i>); 13) płochacz halny (<i>Prunella collaris</i>); 14) podróżniczek (<i>Luscinia svecica</i>); 15) derkacz (<i>Crex crex</i>); 16) pomurnik (<i>Tichodroma muraria</i>); 17) włośchatka (<i>Aegolius funereus</i>); 18) bocian czarny (<i>Ciconia nigra</i>); 19) górówka pronoe (<i>Erebia pronoe</i>); 20) niepylak apollo (<i>Parnassius apollo</i>); 21) kozica (<i>Rupicapra</i>)	Monitorowanie liczebności populacji	Obserwacje, nasłuchy, tropienia, pędzenia zimowe, odłowy próbne: 1) liczenia pędów/osobników na stałych powierzchniach próbnych; 2) prowadzenie stałych obserwacji, w tym z wykorzystaniem telemetrii, badań genetycznych i fotopułapek; 3) prowadzenie rejestru obserwacji

	<p><i>rupicapra</i>); 22) wilk (<i>Canis lupus</i>); 23) niedźwiedź (<i>Ursus arctos</i>); 24) ryś (<i>Lynx lynx</i>); 25) gatunki zwierząt łownych; 26) nocek duży (<i>Myotis myotis</i>); 27) nocek Bechsteina (<i>Myotis bechsteinii</i>)</p>		
2	Rodzime gatunki roślin, zwierząt i grzybów	Rejestrowanie występowania gatunków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inwentaryzacja prowadzona przez pracowników służby TPN i inne osoby po przeszkoleniu przez specjalistów od wybranych grup systematycznych. 2. Zbiór pojedynczych okazów w celu weryfikacji oznaczenia gatunku
3	Gatunki roślin cennych przyrodniczo, w szczególności gatunki zagrożone wyginięciem, chronione i endemiczne	Zabezpieczenie przed niszczeniem przez ruch pieszki lub kołowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmocniony dozór stanowisk przez pracowników TPN¹⁾ w celu zabezpieczenia istniejących populacji. 2. Grodzenie lub fladrowanie powierzchni narażonych na niszczenie
4	Obce gatunki roślin i grzybów	Monitoring i usuwanie obcych gatunków, w szczególności gatunków inwazyjnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring gatunków obcych. 2. Ręczne i mechaniczne usuwanie pojedynczych egzemplarzy i stanowisk obcych gatunków 3. Utylizacja materiału biologicznego w sposób zabezpieczający przed rozprzestrzenianiem
5	<p>Gatunki roślin cennych przyrodniczo, w szczególności gatunki zagrożone wyginięciem, chronione i endemiczne, zwłaszcza:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) bylica skalna (<i>Artemisia eriantha</i>); 2) zimozioł północny (<i>Linnea borealis</i>); 3) irga kutnerowata (<i>Cotoneaster tomentosus</i>); 4) rozrzutka alpejska (<i>Woodsia alpina</i>); 5) rozrzutka nadobna (<i>Woodsia pulchella</i>); 6) głodek mroźny (<i>Draba dubia</i>); 7) jeżogłówka pokrewna 	Zabezpieczenie materiału rozmnożeniowego	Pobieranie generatywnych i wegetatywnych części roślin, które przeniesione w inne miejsce mogą dać początek nowej roślinie (propagule) do hodowli <i>ex situ</i> i programów reintrodukcji gatunków

	(<i>Sparganium angustifolium</i>); 8) irga czarna (<i>Cotoneaster niger</i>); 9) jarzab nieszupekowy (<i>Sorbus chamaemespilus</i>)		
6	Niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>)	Czasowe ograniczenie udostępniania obszaru TPN w miejscach okresowej koncentracji zwierząt	1. Wprowadzenie okresowego ograniczenia udostępnienia. 2. Utrzymanie zakazu przebywania na obszarze TPN w nocy w okresie od 1 marca do 30 listopada
7	1. Niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>). 2. Lis (<i>Vulpes vulpes</i>). 3. Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>)	Odstraszanie lub eliminacja zwierząt, które nie okazują lęku przed człowiekiem i mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi	1. Zidentyfikowanie osobników, które nie okazują lęku przed człowiekiem. 2. Grodzenie obiektów pastuchami elektrycznymi. 3. Odstraszanie pociskami gumowymi. 4. Odłów, zakładanie obroży telemetrycznych lub odstrzał w przypadkach szczególnego zagrożenia dla ludzi
8	Obce gatunki zwierząt	Usuwanie obcych gatunków zwierząt, zwłaszcza inwazyjnych, jak również pozostających bez opieki kotów i psów	Odłów lub odstrzał zwierząt. W przypadku pstrąga źródłanego odławianie za pomocą sieci rybackich, sprzętu wędkarskiego lub impulsu elektrycznego

II. Sposoby czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów na obszarach ochrony czynnej

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Rodzime gatunki roślin i zwierząt, w szczególności: 1) tojad morawski (<i>Aconitum firmum</i> subsp. <i>moravicum</i>); 2) sasanka słowacka (<i>Anemone slavica</i>); 3) obuwik pospolity (<i>Cypripedium calceolus</i>); 4) dzwonek piłkowany (<i>Campanula serrata</i>); 5) bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>); 6) orzeł przedni (<i>Aquila chrysaetos</i>); 7) sokół wędrowny (<i>Falco peregrinus</i>); 8) dzięcioł białogrzbity (<i>Dendrocopos leucotos</i>); 9) dzięcioł trójpalczasty (<i>Picoides tridactylus</i>); 10) puchacz (<i>Bubo bubo</i>);	Monitorowanie liczebności populacji	Obserwacje, nasłuchy, tropienia, pędzenia zimowe, odłowy próbne: 1) liczenia pędów/osobników na stałych powierzchniach próbnych; 2) prowadzenie stałych obserwacji, w tym z wykorzystaniem telemetrii, badań genetycznych i fotopułapek; 3) prowadzenie rejestru obserwacji

	<p>11) siwerniak (<i>Anthus spinoletta</i>); 12) płochacz halny (<i>Prunella collaris</i>); 13) derkacz (<i>Crex crex</i>); 14) pomurnik (<i>Tichodroma muraria</i>); 15) włośchatka (<i>Aegolius funereus</i>); 16) bocian czarny (<i>Ciconia nigra</i>); 17) górówka pronoe (<i>Erebia pronoe</i>); 18) niepylak apollo (<i>Parnassius apollo</i>); 19) kozica (<i>Rupicapra rupicapra</i>); 20) wilk (<i>Canis lupus</i>); 21) niedźwiedź (<i>Ursus arctos</i>); 21) ryś (<i>Lynx lynx</i>); 22) gatunki zwierząt łownych; 23) nocek duży (<i>Myotis myotis</i>); 24) nocek Bechsteina (<i>Myotis bechsteinii</i>)</p>		
2	Rodzime gatunki roślin, zwierząt i grzybów	Rejestrowanie występowania gatunków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inwentaryzacja prowadzona przez pracowników służby TPN i inne osoby po przeszkoleniu przez specjalistów od wybranych grup systematycznych. 2. Zbiór pojedynczych okazów w celu weryfikacji oznaczenia gatunku
3	Gatunki roślin cennych przyrodniczo, w szczególności gatunki zagrożone wyginięciem, chronione i endemiczne	Zabezpieczenie przed niszczeniem przez ruch pieszki lub kołowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmocniony dozór stanowisk przez pracowników TPN w celu zabezpieczenia istniejących populacji. 2. Grodzenie lub fladrowanie powierzchni narażonych na niszczenie
4	Obce gatunki roślin i grzybów	Monitoring i usuwanie obcych gatunków, w szczególności gatunków inwazyjnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring gatunków obcych. 2. Ręczne i mechaniczne usuwanie pojedynczych egzemplarzy i stanowisk obcych gatunków. 3. Utylizacja materiału biologicznego w sposób zabezpieczający przed rozprzestrzenianiem
5	Gatunki roślin cennych przyrodniczo, w szczególności gatunki zagrożone wyginięciem, chronione i endemiczne,	Zabezpieczenie materiału rozmnożeniowego	Pobieranie generatywnych i wegetatywnych części roślin, które przeniesione w inne miejsce mogą dać początek nowej roślinie (propagule) do

	<p>w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) bylica skalna (<i>Artemisia eriantha</i>); 2) zimozioł północny (<i>Linnea borealis</i>); 3) irga kutnerowata (<i>Cotoneaster tomentosus</i>); 4) rozrzutka alpejska (<i>Woodsia alpina</i>); 5) rozrzutka nadobna (<i>Woodsia pulchella</i>); 6) głodek mroźny (<i>Draba dubia</i>); 7) jeżogłówka pokrewna (<i>Sparganium angustifolium</i>); 8) irga czarna (<i>Cotoneaster niger</i>); 9) jarzab nieszpułkowy (<i>Sorbus chamaemespilus</i>) 		<p>hodowli <i>ex situ</i> i programów reintrodukcji gatunków</p>
6	Niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>)	Czasowe ograniczenie udostępniania obszaru TPN w miejscach okresowej koncentracji zwierząt	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie okresowego ograniczania udostępnienia. 2. Utrzymanie zakazu przebywania na obszarze TPN w nocy w okresie od 1 marca do 30 listopada
7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>). 2. Lis (<i>Vulpes vulpes</i>). 3. Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>) 	Odstraszanie lub eliminacja zwierząt, które nie okazują lęku przed człowiekiem i mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zidentyfikowanie osobników, które nie okazują lęku przed człowiekiem. 2. Grodzenie obiektów tzw. pastuchami elektrycznymi. 3. Odstraszanie pociskami gumowymi, odłów, zakładanie obroży telemetrycznych lub odstrzał w przypadkach szczególnego zagrożenia dla ludzi
8	Obce gatunki zwierząt	Usuwanie obcych gatunków zwierząt, zwłaszcza inwazyjnych, jak również pozostających bez opieki kotów i psów	Odłów lub odstrzał zwierząt. W przypadku pstrąga źródlanego odławianie za pomocą sieci rybactw, sprzętu wędkarskiego lub impulsu elektrycznego
9	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>). 2. Sarna (<i>Capreolus capreolus</i>) 	Ograniczanie śmiertelności zwierząt w okresie zimowym	Interwencyjne dokarmianie
10	Płazy (<i>Amhibia</i>)	Utrzymanie miejsc rozrodu płazów	<p>Utrzymanie najważniejszych dla rozrodu płazów zbiorników wodnych na terenie TPN:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pogłębianie dna zbiorników; 2) usuwanie nadmiaru roślinności odnawiającej się na brzegach zbiorników
11	Kuraki leśne (<i>Tetraoninae</i>)	Minimalizowanie prawdopodobieństwa kolizji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Znakowanie ogrodzeń z siatki w terenach leśnych. 2. Likwidacja ogrodzeń

		kuraków leśnych z ogrodzeniami siatkowymi	
12	Ptaki (<i>Aves</i>)	Dostosowanie zabiegów ochrony czynnej w ekosystemach do potrzeb ochrony gatunków zwierząt	Czasowe i przestrzenne ograniczenie zabiegów ochrony czynnej w ekosystemach w zależności od potrzeb ochrony gatunków zwierząt (ochrona miejsc rozrodu i wychowywania młodych), w szczególności prowadzenie prac poza sezonem lęgowym ptaków
13	Dzik (<i>Sus scrofa</i>)	Utrzymanie zagęszczenia populacji na poziomie niezagrażającym sytuacji epizootycznej	Odłów i odstrzał redukcyjny

III. Sposoby czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów na obszarach ochrony krajobrazowej

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Rodzime gatunki roślin i zwierząt, w szczególności: 1) tojad morawski (<i>Aconitum firmum</i> subsp. <i>moravicum</i>); 2) sasanka słowacka (<i>Anemone slavica</i>); 3) obuwik pospolity (<i>Cypripedium calceolus</i>); 4) dzwonek piłkowany (<i>Campanula serrata</i>); 5) bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>); 6) orzeł przedni (<i>Aquila chrysaetos</i>); 7) sokół wędrowny (<i>Falco peregrinus</i>); 8) dzięcioł białostrzbiety (<i>Dendrocopos leucotos</i>); 9) dzięcioł trójpalczasty (<i>Picoides tridactylus</i>); 10) puchacz (<i>Bubo bubo</i>); 11) siwerniak (<i>Anthus spinoletta</i>); 12) płochacz halny (<i>Prunella collaris</i>); 13) derkacz (<i>Crex crex</i>); 14) pomurnik (<i>Tichodroma muraria</i>); 15) włośchatka (<i>Aegolius funereus</i>); 16) bocian czarny (<i>Ciconia nigra</i>); 17) górówka pronoe (<i>Erebia pronoe</i>); 18) niepylak apollo	Monitorowanie liczebności populacji	Obserwacje, nasłuchy, tropienia, pędzenia zimowe, odłowy próbne: 1) liczenia pędów/osobników na stałych powierzchniach próbnych; 2) prowadzenie stałych obserwacji, w tym z wykorzystaniem telemetrii, badań genetycznych i fotopułapek; 3) prowadzenie rejestru obserwacji

	(<i>Parnassius apollo</i>); 19) kozica (<i>Rupicapra rupicapra</i>); 20) wilk (<i>Canis lupus</i>); 21) niedźwiedź (<i>Ursus arctos</i>); 22) ryś (<i>Lynx lynx</i>); 23) gatunki zwierząt łownych; 24) nocek duży (<i>Myotis myotis</i>); 25) nocek Bechsteina (<i>Myotis bechsteinii</i>)		
2	Rodzime gatunki roślin, zwierząt i grzybów	Rejestrowanie występowania gatunków	1. Inwentaryzacja prowadzona przez pracowników służby TPN i inne osoby po przeszkoleniu przez specjalistów od wybranych grup systematycznych. 2. Zbiór pojedynczych okazów w celu weryfikacji oznaczenia gatunku
3	Gatunki roślin cennych przyrodniczo, w szczególności gatunki zagrożone wyginięciem, chronione i endemiczne	Zabezpieczenie przed niszczeniem przez ruch pieszy lub kołowy	1. Wzmocniony dozór cennych stanowisk przez pracowników TPN w celu zabezpieczenia istniejących populacji. 2. Grodzenie lub fladrowanie powierzchni narażonych na niszczenie
4	Obce gatunki roślin i grzybów	Monitoring i usuwanie obcych gatunków roślin i grzybów, w szczególności gatunków inwazyjnych	1. Monitoring gatunków obcych. 2. Ręczne i mechaniczne usuwanie pojedynczych egzemplarzy i stanowisk obcych gatunków. 3. Utylizacja materiału biologicznego w sposób zabezpieczający przed rozprzestrzenianiem
5	Gatunki roślin cennych przyrodniczo, w szczególności gatunki zagrożone wyginięciem, chronione i endemiczne, w tym: 1) irga kutnerowata (<i>Cotoneaster tomentosus</i>); 2) jarzab nieszpułkowy (<i>Sorbus chamaemespilus</i>)	Zabezpieczenie materiału rozmnożeniowego cennych i zagrożonych gatunków roślin	Pobieranie generatywnych i wegetatywnych części roślin, które przeniesione w inne miejsce mogą dać początek nowej roślinie (propagule) do hodowli <i>ex situ</i> i programów reintrodukcji gatunków
6	Niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>)	Czasowe ograniczenie udostępniania obszaru TPN w miejscach okresowej koncentracji zwierząt	1. Wprowadzenie okresowego ograniczania udostępnienia. 2. Utrzymanie zakazu przebywania na obszarze TPN w nocy w okresie od 1 marca do 30 listopada

7	1. Niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>). 2. Lis (<i>Vulpes vulpes</i>). 3. Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>)	Odstraszenie lub eliminacja zwierząt, które nie okazują lęku przed człowiekiem i mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi	1. Zidentyfikowanie osobników, które nie okazują lęku przed człowiekiem. 2. Grodzenie obiektów tzw. pastuchami elektrycznymi. 3. Odstraszenie pociskami gumowymi, odłów, zakładanie obroży telemetrycznych lub odstrzał w przypadkach szczególnego zagrożenia dla ludzi
8	Obce gatunki zwierząt	Usuwanie obcych gatunków zwierząt, zwłaszcza inwazyjnych, jak również pozostających bez opieki kotów i psów	Odłów lub odstrzał zwierząt, a w przypadku pstrąga źródłanego odławianie za pomocą sieci rybackich, sprzętu wędkarskiego lub impulsu elektrycznego
9	1. Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>). 2. Sarna (<i>Capreolus capreolus</i>)	Ograniczanie śmiertelności zwierząt w okresie zimowym	Interwencyjne dokarmianie
10	Płazy (<i>Amphibia</i>)	Utrzymanie miejsc rozrodu płazów	Utrzymanie najważniejszych dla rozrodu płazów zbiorników wodnych na terenie TPN: 1) pogłębianie dna zbiorników; 2) usuwanie nadmiaru roślinności odnawiającej się na brzegach zbiorników
11	Ptaki (<i>Aves</i>)	Dostosowanie zabiegów ochrony czynnej w ekosystemach do potrzeb ochrony gatunków zwierząt	Czasowe i przestrzenne ograniczenie zabiegów ochrony czynnej w ekosystemach w zależności od potrzeb ochrony gatunków zwierząt (ochrona miejsc rozrodu i wychowywania młodych), w szczególności prowadzenie prac poza sezonem lęgowym ptaków
12	Dzik (<i>Sus scrofa</i>)	Utrzymanie zagęszczenia populacji na poziomie niezagrażającym sytuacji epizootycznej	Odłów i odstrzał redukcyjny

¹⁾ TPN - Tatrzański Park Narodowy.

**WSKAZANIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ, CZYNNĄ
I KRAJOBRAZOWĄ**

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja ¹⁾	Powierzchnia ogółem w ha
1	Ochrona ścisła	Oddziały - 3b, 4g, 5-7, 8a, 8b, 9a, 10, 42a, 43, 44a, 45a, 46, 47a, 48a, 49a, 50a, 51a, 52a, 53a, 54a, 55a, 56a, 57a, 58a, 59a, 60a, 61a, 62a, 63a, 64a, 65a, 66a, 67a, 68a, 69a, 70a, 71a, 72a, 73a, 74a, 75a, 76a, 77a, 78a, 79a, 80a, 81a, 82a, 83a, 84b, 85a, 86a, 87a, 88a, 89a, 90a, 91a, 92a, 93a, 94a, 95a, 96a, 97a, 98a, 100a, 101a, 102a, 103a, 104a, 105a, 106a, 107a, 108a, 109a, 110a, 111a, 112a, 113a, 114a, 115a, 116a, 119a, 120a, 121a, 122a, 123a, 124a, 125a, 126a, 127a, 128a, 129a, 130a, 131-132, 133a, 134a, 135-144, 145a, 146a, 147a, 150-154, 155a, 156, 157a, 161b, 161c, 163c, 164, 165a, 166a, 166b, 169b, 170b, 171, 172a, 174b, 175c, 176-177, 178b, 179a, 180a, 180f, 181d, 182, 183a, 183d, 184, 185a, 186b, 187a, 188a, 188b, 189a, 190a, 191, 192d, 193b, 195a, 196b, 197, 198a, 198b, 199b, 200b, 201-210, 211a, 212-213, 214a, 215, 216a, 217-221, 223a, 224a, 225b, 226a, 227a, 231b, 232a, 233a, 234d, 235c, 236b, 237a, 238a, 239a, 240a, 241, 242a, 243a, 244-245, 246b, 247b, 248a, 249a, 250a, 251a, 252-253, 254a, 255, 256a, 257, 258a, 259a, 259d, 260b, 260c, 261-262, 263a, 264a, 265-269, 270b, 271b, 272b, 273b, 274a, 275a, 276-279, 280a, 281, 282a, 283-281, 290a, 290e, 292c, 293b, 295a, 296a, 297-298, 299a, 299b, 300, 301d, 302c, 305-311, 312b, 312e, 313-316	14 993,66
2	Ochrona czynna	Oddziały - 1, 2a, 2b, 3a, 4a, 4b, 4c, 4d, 4e, 4f, 4h, 4i, 4j, 8c, 8e, 9b, 11-15, 16a, 16b, 16f, 17-23, 24a, 24b, 24d, 24e, 24f, 24g, 25a, 25b, 25c, 25e, 26, 27a, 27b, 27d, 27e, 28, 29a, 29b, 29c, 29f, 30-33, 34a, 34b, 34c, 34i, 34j, 34k, 34m, 34n, 34o, 35-36, 37a, 37c, 38a, , 39-41, 42b, 79b, 79c, 79f, 79g, 80b, 81b, 82b, 83b, 84a, 89b, 89c, 90b, 90c, 91b, 91c, 92b, 92c, 98d, 99a, 101b, 102b, 102c, 103b, 104b, 104c, 104d, 105b, 106b, 106c, 117a, 118a, 118c, 119b, 121b, 121c, 122b, 123b, 123c, 124b, 125b, 130b, 133b, 134b, 145b, 145c, 146b, 147b, 148-149, 155b, 158a, 158c, 158e, 158h, 159-160, 161a, 161d, 162, 163a, 163b, 165b, 166c, 167-168, 169a, 170a, 170c, 172b, 172c, 173, 174a, 175a, 175b, 178a, 178c, 179b, 180b, 181a, 181b, 181c, 183c, 186a, 188c, 189b, 192c, 192e, 192g, 192h, 192i, 192j, 193a, 193g, 194a, 194c, 195b, 195d, 195e, 196a, 196c, 198c, 199a, 199d, 199g, 200a, 200d, 211b, 214b, 214c, 216b, 222, 223b, 224b, 224c, 224d, 225a, 226b, 226c, 227b, 228a, 228b, 228c, 228d, 228f, 228g, 228h, 229c, 229d, 229i, 229j, 229k, 230a, 230b, 230e, 231a, 231c, 232b, 233b, 233c, 234a, 234b, 234c, 234e, 235a, 235d, 236a, 236c, 237b, 237c, 238b, 238c, 238d, 239b, 240b, 242b, 242c, 243b, 246a, 247a, 248b, 248c, 249b, 250b, 251b, 254b, 256b, 258b, 259b, 259c, 260a, 263b, 264b, 270d, 271a, 272a, 272c, 273a, 273c, 274b, 274c, 275b, 280b, 282b, 290b, 290c, 290d, 290f, 291, 292a, 292b, 292d, 292e, 292f, 293a, 293c, 294a, 294b, 294c, 294d, 294e, 294f, 294h, 294i, 294j, 294k, 294l, 294m, 294n, 295b, 295c, 296b, 296c, 301a, 301b, 301c, 302a, 302b, 303b, 303c, 303d, 303e, 303f, 303g, 304, 312a, 312c, 312d, 312f, 312g, 317	3 480,03
3	Ochrona krajobrazowa	Oddziały - 2c, 2d, 8d, 16c, 16d, 16e, 24c, 25d, 27c, 29d, 29e, 34d, 34e, 34f, 34g, 34i, 37b, 38b, 44b, 45b, 47b, 47c, 48b, 55b, 55c, 55d, 56b, 57b, 62b, 64b, 64c, 79d, 79e, 81c, 82c, 85b, 98b, 98c, 98e, 118b, 155c, 155d, 157b, 158b, 158d, 158f, 158g, 158i, 180c, 180d, 180e, 183b, 185b, 185c, 187b, 187c, 190b, 192a, 192b, 192f, 193c, 193d, 193e, 193f, 194b, 195c, 198d, 199c, 199e, 199f, 200c, 211c, 214d, 228e, 229a, 229e, 229f, 229g, 229h, 230c, 230d, 235b, 264c, 264d, 270a, 270c, 294g, 299c, 303a, 501, 510, 520-524, 530, 540-541, 550, 560-566, 580, W49-W129	2 707,43

¹⁾ Podział na obszary objęte ochroną ścisłą, czynna i krajobrazową zgodnie z mapą podziału powierzchniowego Tatrzańskiego Parku Narodowego, sporządzoną w skali 1:10 000, według stanu na dzień 30.10.2020 r. Mapa znajduje się w siedzibie Dyrekcji Tatrzańskiego Parku Narodowego w miejscowości Zakopane.

**USTALENIE MIEJSC UDOSTĘPNIANYCH DLA CELÓW NAUKOWYCH,
EDUKACYJNYCH, TURYSTYCZNYCH, REKREACYJNYCH I SPORTOWYCH
Z PODANIEM MAKSYMALNEJ LICZBY OSÓB MOGĄCYCH PRZEBYWAĆ
JEDNOCZEŚNIE W TYCH MIEJSCACH**

I. Miejsca udostępniane dla celów naukowych

Miejsca udostępniane	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
Cały obszar TPN ¹⁾	1. Bez ograniczeń – cele badawcze. 2. Grupy do 15 osób z opiekunem, bez ograniczeń liczby grup - ćwiczenia terenowe o charakterze naukowym na szlakach turystycznych i w ich otoczeniu do 50 metrów od szlaku

II. Miejsca udostępniane dla celów edukacyjnych

Lp.	Miejsca udostępniane ²⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Kamieniołom nad Capkami (w oddziale 200a)	50
2.	Obiekty edukacyjne: Ośrodek Czynnej Ochrony Płazów i Gadów (w oddziale 168a)	50
3.	Centrum Edukacji Przyrodniczej przy ul. Chałubińskiego 42A w Zakopanem wraz z ogrodem (w oddziale 199c)	W Centrum Edukacji Przyrodniczej jednorazowo 200 osób, w ogrodzie 500
4.	Spichlerz w Kuźnicach (w oddziale 192f)	50
5.	Wozownia w Kuźnicach (w oddziale 192f)	50
6.	Relikty dworu Homolacsów w Kuźnicach (w oddziale 192f)	200
7.	Zespół dworsko parkowy w Kuźnicach (w oddziale 192f)	500
8.	Budynek administracyjno – edukacyjny (Dyrekcja TPN, sala konferencyjna) (w oddziale 192f)	100
9.	Ośrodek Dokumentacji Tatrzańskiej (w oddziale 199c)	5
10.	Dróżniczówka przy Wodogrzmotach Mickiewicza (w oddziale 71a)	50
11.	Obiekty edukacyjne wraz z wydzieloną przestrzenią wokół obiektu (projektowane) u wylotu Doliny Kościeliskiej (w oddziale 235b)	500
12.	Ośrodek Lasów Państwowych w Jaszczurówce (w oddziale 158b)	200
13.	Ekspozycja w budynku obserwatorium IMGW na Kasprowym Wierchu (w oddziale 98b)	50
14.	Leśna szkołka edukacyjna TPN (w oddziale 199g)	50
15.	Lapidarium tatrzańskie (w oddziale 192a)	200

16.	Obiekt „Betlejemka”, obozowiska „Szałasiska” i Polana Rogoźniczańska (w oddziałach 180c, 55a, 270a)	200 łącznie we wszystkich obiektach
17.	Lawinowe centrum treningowe na Kalatówkach i w Dolinie Pięciu Stawów Polskich (w oddziałach 194c, 64a)	100 osób w jednej lokalizacji
18.	Ośrodek „Tajgołka” Murzasichle, Lichajówki 10 i tereny w otoczeniu ośrodka (w oddziałach 560c, 560d, 30a)	50
19.	Punkt Informacji Turystycznej TPN (w oddziale 199c)	10

III. Miejsca udostępniane w celach turystycznych

Lp.	Miejsca udostępniane ²⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w jednym miejscu
1.	Parkingi: Palenica Pańszczykowa, Jaszczurówka, Palenica Białczańska, Łysa Polana, Wierch Poroniec, Klimkówka, Mała Łąka, Kiry, Groń, nad Kiczorą (w oddziałach 8d, 9b, 33b, 81c, 82c, 85b, 158d, 270c, 510n, 580c)	5400
2.	Obiekty edukacyjne: Ośrodek Czynnej Ochrony Płazów i Gadów (w oddziale 168a)	50
3.	Centrum Edukacji Przyrodniczej przy ul. Chałubińskiego 42A w Zakopanem wraz z ogrodem (w oddziale 199c)	W Centrum Edukacji Przyrodniczej jednorazowo 200 osób, w ogrodzie 500
4.	Spichlerz w Kuźnicach (w oddziale 192f)	50
5.	Wozownia w Kuźnicach (w oddziale 192f)	50
6.	Relikty dworu Homolacsów w Kuźnicach (w oddziale 192f)	200
7.	Zespół dworsko parkowy w Kuźnicach (w oddziale 192f)	500
8.	Lapidarium tatrzańskie (w oddziale 192a)	200
9.	Polana Rogoźniczańska (w oddziale 270a)	100
10.	Schroniska turystyczne (w oddziałach 48b, 64b, 155d, 264d, 550m, 198d, 44b, 195c)	4000

IV. Miejsca udostępniane w celach rekreacyjnych

Lp.	Miejsca udostępniane ²⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w jednym miejscu
1.	Punkt przy drodze Oswalda Balzera (Palenica Pańszczykowa) (w oddziale 33b)	50
2.	Miejsca na ognisko: Polana Kuźnicka (w oddziale 192e), ogród przy ośrodku edukacyjnym (w oddziale 199c), Polana Rogoźniczańska (w oddziale 270a)	1. Polana Kuźnicka – 150 osób. 2. Ogród przy ośrodku edukacyjnym – 150 osób. 3. Polana Rogoźniczańska – 300 osób.
3.	Zespół skoczni narciarskich w rejonie Krokwi (w oddziale 200a, 200c)	3500
4.	Stadiony sportowe (w oddziale 199f)	1000
5.	Stadion w rejonie Kir (w oddziale 229h)	300
6.	Miejsca do organizacji ceremonii ślubnych (w oddziałach 49a, 89b, 98a, 190a, 194b, 195c, 211b, 264a, 303b)	560 (80 osób w jednej lokalizacji)

7.	Obszar TPN z wyjątkiem rejonu Kominiarskiego Wierchu (oddziały 1-277, 280-297, 299-317, 501, 510, 520- 524, 530, 540, 541, 550, 560-566, 580, W49-W129)	10 osób w ekipach filmowych lub fotograficznych realizujących nieedukacyjne filmy lub sesje fotograficzne
8.	Obiekt „Betlejemka”, tabor „Szałasiska” i Polana Rogoźniczańska (w oddziałach 180c, 55a, 270a)	172

V. Miejsca udostępniane w celach sportowych

Lp.	Miejsca udostępniane ²⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w jednym miejscu
1.	Zespół skoczni narciarskich w rejonie Krokwi (w oddziale 200a, 200c)	110 zawodników i trenerów
2.	Stadiony sportowe (w oddziale 199f)	500 zawodników i trenerów
3.	Stadion w rejonie Kir (w oddziale 229h)	100 zawodników i trenerów

¹⁾ TPN - Tatrzański Park Narodowy.

²⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą oraz pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą podziału powierzchniowego Tatrzańskiego Parku Narodowego, sporządzoną w skali 1:10 000, według stanu na dzień 20.09.2020 r. Mapa znajduje się w siedzibie Dyrekcji Tatrzańskiego Parku Narodowego w miejscowości Zakopane.